

УДК 697.3

О. В. Девятка, магістр
Г. Ю. Попова, к.е.н., доцент
orcid.org/0000-0001-7666-803X

Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КВП «КРАМАТОРСЬКА ТЕПЛОМЕРЕЖА»

У роботі було охарактеризовано господарську діяльність комунального виробничого підприємства «Краматорська тепломережа», проаналізовані основні техніко-економічні показники діяльності досліджуваного підприємства, визначена діюча система тарифоутворення підприємствами теплопостачання, надано рекомендації щодо шляхів покращення діяльності підприємств теплопостачання.

Ключові слова: теплопостачання, КВП «Краматорська тепломережа», ефективність, тариф.

О. В. Девятка, магістр
А. Ю. Попова, к.э.н., доцент
orcid.org/0000-0001-7666-803X

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КПП «КРАМАТОРСКАЯ ТЕПЛОСЕТЬ»

В работе была охарактеризована хозяйственная деятельность коммунального производственного предприятия «Краматорская теплосеть», проанализированы основные технико-экономические показатели деятельности исследуемого предприятия, определена действующая система тарифообразования предприятиями теплоснабжения, даны рекомендации относительно путей улучшения деятельности предприятий теплоснабжения.

Ключевые слова: теплоснабжение, КПП «Краматорская теплосеть», эффективность, тариф.

O.V. Deviatka, Masters' Degree student
A. Yu. Popova, PhD., Assoc. professor
orcid.org/0000-0001-7666-803X

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

STUDY ON THE ECONOMIC ACTIVITIES EFFICIENCY OF KVP KRAMATORSKA TEPLOMERESHNA

The work describes the economic activity of the municipal production enterprise 'Kramatorska Teplomerezha, analyzes the main technical and economic indicators of the activity of the investigated enterprise, defines the existing system of tariff setting by heat supply companies, recommendations have been given on ways to improve the activity of the district heating enterprises.

Key words: heat supply, KVP Kramatorska Teplomerezha, efficiency, tariff.

Актуальність дослідження. Сучасні системи централізованого опалення в більшості населених пунктів знаходяться в розпорядженні комунальних теплопостачальних підприємств, підпорядкованих місцевим органам самоврядування. Поточна діяльність цих підприємств далеко не завжди задовольняє потреби споживачів: пориви трубопроводів в опалювальний період, ледь теплі батареї та високі тарифи вже давно стали звичним явищем.

Теплопостачальні підприємства, з одного боку, є заручниками зношеної інфраструктури, що не оновлювалась десятиліттями та є причиною низької ефективності виробництва і транспортування тепла, а отже, і збільшених витрат. З іншого боку, теплопостачальні підприємства не мають достатніх коштів на те, щоб кардинально оновити виробничу інфраструктуру, оскільки кошти на модернізацію, закладені в тарифах, в їх структурі не сягають і одного процента, дозволяючи впроваджувати лише критично необхідні технічні заходи. Та й існуючий принцип тарифоутворення практично «схвалює» фактичний рівень витрат підприємства, не стимулюючи до його зниження [7].

Аналіз досліджень. Серед вчених, які займалися питаннями розвитку житлово-комунального господарства міста, а також сферою теплопостачання, слід виділити Л. Беззубко [1], Г. Гелетуху [7, 8], О. Домбровського [8], Д. Корсакайте [8], О. Решетнікову [6], С. Савчука [8], І. Точонова [1], Т. Юр'єву [2] та інших.

Метою роботи є дослідження ефективності господарської діяльності КВП «Краматорська тепломережа».

Наукову новизну складають рекомендації щодо шляхів покращення діяльності підприємств теплопостачання.

Практична цінність полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані для інших підприємств, що працюють в житлово-комунальній сфері.

Основна частина. «Краматорська тепломережа» - це комунальне виробниче підприємство, основним видом діяльності якого є постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря. В даний час на КВП «Краматорська тепломережа» працює понад 200 чоловік. На балансі підприємства знаходиться 19 котелень, понад 42 кілометрів теплових трас. В своїй діяльності КВП «Краматорська тепломережа» керується Законом України «Про теплопостачання» № 2633-IV від 02.06.2005 р. [3] та Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених Постановою КМУ від 21.07.2005 р. № 630 [5].

Види діяльності КВП «Краматорська тепломережа»:

- постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря (основний вид економічної діяльності, визначений на підставі даних статистичних спостережень відповідно до статистичної методології за підсумками діяльності за рік);

- монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування;

- трубопровідний транспорт;

- ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування;

- будівництво житлових і нежитлових будівель;

- інша професійна, наукова та технічна діяльність.

Для дослідження ефективності господарської діяльності КВП «Краматорська тепломережа» доцільним є проаналізувати основні техніко-економічні показники діяльності КВП «Краматорська тепломережа» за 2016-2017 рр. та 9 місяців 2018 р., які наведені у таблиці 1 (складено на підставі фінансової звітності аналізованого підприємства) [4].

Аналіз основних показників діяльності підприємства показав, що підприємство є збитковим, що є наслідком заборгованості населення за теплопостачання. На підприємстві спостерігається тенденція збільшення таких показників як: основні засоби (на 7,1 % в 2017 р.), чистий фінансовий результат (на 77,7 % в 2017 р. і який станом на 01.10.2018 р.

склав 3487 тис. грн., що призвело до прибутку), чистий дохід від реалізації продукції (на 23,6 % в 2017 р.), собівартість реалізованої продукції (на 19,2 % в 2017 р.), валовий прибуток (на 47,1 % в 2017 р. і який станом на 01.10.2018 р. склав 1646 тис. грн.). На жаль такий важливий показник як власний капітал зменшився в 2017 році на 20,7 % в порівнянні з 2016 роком.

Що стосується чисельності працівників та витрат на оплату працю, то дані показники за останні роки мають невелику тенденцію до змін. А саме чисельність працівників в 2017 році знизилась на 9,7 %, а в 2018 році майже не змінилась. Витрати на оплату праці виросли на 10,8 % в 2017 році, що пов'язано з підвищенням розміру мінімальної заробітної плати в Україні.

Таблиця 1

Основні техніко-економічні показники діяльності КВП «Краматорська тепломережа» за 2016-2018* рр.

Показник	Одиниця виміру	2016 р.	2017 р.	9 місяців 2018 р.	Темпи росту 2016-2017 роки, %
Баланс	тис. грн.	78409	87424	87424	+11,5
Основні засоби	тис. грн.	19899	21310	21310	+7,1
Власний капітал	тис. грн.	11024	8743	8743	-20,7
Чистий фінансовий результат (прибуток)	тис. грн.	-8966	-1996	+3487	+77,7
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	55059	68051	52967	+23,6
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	58697	69974	51321	+19,2
Валовий прибуток	тис. грн.	-3638	-1923	+1646	+47,1
Чисельність працівників	осіб	165	149	147	-9,7
Витрати на оплату праці	тис. грн.	8720	9658	8369	+10,8

* - дані за 2018 рік представлені станом на 01.10.2018 р. в зв'язку з відсутністю даних за цілий 2018 р.

Сьогодні замість інструмента обліку теплової енергії, на централізоване опалення, введені нормативи. Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення також передбачена можливість плати за послуги централізованого опалення з урахуванням об'єму або опалюваної площі квартири у разі відсутності приладів обліку теплової енергії. Таким чином, населення оплачує послуги теплопостачання не прямо, а по нормам витрат, які встановлюються органами місцевої влади, що однакові для всіх приміщень поза залежністю від теплотехнічних характеристик зовнішніх конструкцій, висоти стелі, кліматичних районів забудови тощо.

На сьогодні в Україні діє витратний метод формування тарифів, а саме метод «витрати+», який не відповідає стандартам, визначеним директивами ЄС. Він не створює стимулів для підприємств, що підпадають під державне регулювання, скорочувати видатки та підвищувати ефективність [6].

Проблеми фінансово-економічного стану теплопостачальних підприємств зумовлені здебільшого чинною системою ціноутворення, яку умовно називають системою «витрати+».

При цій системі існує прямий зв'язок між розміром тарифів та розміром витрат підприємства. При застосуванні цього методу більшість витрат, що включаються до тарифів, розраховуються нормативним методом. Даний метод відрізняється від методів, що застосовуються у країнах з розвинутою ринковою економікою. Тривале застосування неефективної системи тарифоутворення у сфері теплопостачання призвело до технічної зношеності основних фондів підприємств, зростання вартості послуг, погіршення їх якості та надійності надання [6].

Розрахунки зі споживачами за спожиті ресурси не за показами приладів обліку, а за нормами призводить, зокрема, до того, що:

- через тарифи на споживача перекладаються понаднормативні втрати ресурсів, які в деяких випадках перевищують нормативи у 20 і більше разів. Це при тому, що самі нормативи інколи затверджуються практично на рівні фактичних втрат;

- зацікавленість продавців енергоресурсів та власників мережі у підтриманні мереж у технічно справному стані та запровадженні енергоефективних технологій значно послаблена, оскільки втрати, зумовлені причинами суб'єктивного характеру, оплачуються споживачами;

- сума коштів, яка підлягає сплаті споживачем (насамперед – населення), здебільшого є завищеною, що в свою чергу, обумовлює зростання заборгованості за житлово-комунальні послуги і, як наслідок, посилення соціальної напруги.

Актуальними для розв'язання залишаються наступні проблеми [6]:

- 1) зношеність та висока аварійність теплових мереж в умовах подальшої обмеженості фінансування;

- 2) відсутність економічних стимулів до підвищення ефективності діяльності підприємств сфери теплопостачання, що призводить до зростання тарифів та загострює питання платоспроможності споживачів;

- 3) втрати теплової енергії в мережах, що призводить до низької якості забезпечення споживачів тепловою енергією;

- 4) незадовільний фінансовий стан теплопостачальних підприємств, неспроможність залучення інвестицій, утримання висококваліфікованих кадрів та впровадження новітніх технологій.

Вирішення зазначених проблем потребує удосконалення тарифної політики, з тим, щоб вона забезпечувала теплопостачальні підприємства ресурсами для їх сталого функціонування та розвитку, здійснення своєчасного оновлення та модернізації інфраструктури, стимулювала до належного рівня якості надання послуг споживачам.

Існуючі технології енергозбереження орієнтовані, як правило, на економію теплової енергії на рівні виробництва, тоді як значний потенціал енергозбереження знаходиться у сфері її розподілу і споживання. Максимальний економічний ефект (35-40% економії теплової енергії) можна було б забезпечити застосуванням комплексного автоматичного обліку і регулювання теплової енергії як на вводах теплової енергії в кожен будівлю, так і у кожного кінцевого споживача (мешканця). Технічно це реалізується шляхом установки індивідуальних теплових пунктів з автоматикою регулювання і вузлом обліку в кожній будівлі, а також установки терморегуляторів споживання теплової енергії на кожному опалювальному приладі. Індивідуальний облік теплоспоживання є головним мотиватором енергозбереження (що доведено установкою лічильників холодної, гарячої води, електроенергії, природного газу). Перевага індивідуального обліку теплової енергії для

споживача - можливість регулювати обсяги теплоспоживання, які безпосередньо впливають на обсяги сплати за послуги теплопостачання. Саме тому, основними споживачами лічильників обліку і регулювання теплової енергії, і, відповідно, енергозберігаючих матеріалів і обладнання, стають державні установи та власники або орендарі офісів, а не жителі багатоквартирних будинків.

Результати дослідження дозволяють зробити наступні висновки. Проаналізувавши господарську та фінансово-економічну діяльність КВП «Краматорська тепломережа», а також інші джерела, приходимо до висновку, що проблеми в діяльності підприємств теплопостачання майже однакові і шляхи вирішення цих проблем не суттєво відрізняються для даних підприємств навіть, якщо розділити підприємства за географічною ознакою в межах України.

Як зауважують експерти в сфері енергоефективності [8, 9], централізоване теплопостачання, при його експлуатації належним чином, в усьому світі вважається одним з найбільш ефективних, економічних і екологічних способів опалення. Сьогодні системи централізованого теплопостачання набули широкого поширення і забезпечують значну частку потреби в тепловій енергії в таких країнах, як Латвія (65%), Данія (63%), Польща (53%), Україна (52%), Білорусь (50%), Фінляндія (50%), Словаччина (40%) і ряді інших країн. Доля централізованого теплопостачання рахується як доля багатоквартирних житлових будинків підключених до систем централізованого теплопостачання від загальної кількості багатоквартирних житлових будинків. В цілому у країнах ЄС частка централізованого теплопостачання становить 13% і планується доведення її частки до 50% до 2050 р.

Література

1. Беззубко Л. В., Точонов І. В., Беззубко Б. І. Економіка і управління містом: навчальний посібник. Харьков: ПромАрт, 2018. 166 с.
2. Економіка міського господарства: Навч. посібник / За ред. Т. П. Юр'євої. – Х.: ХДАМГ, 2002.- 750 с.
3. Закон України «Про теплопостачання» від 02.06.2005 р. № 2633-IV // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>.
4. Офіційний сайт КВП «Краматорська тепломережа» Краматорської міської ради // URL: <http://kramts.com>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 р. № 630 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення» // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2005-%D0%BF>.
6. Решетнікова О. С. Сучасна тарифна політика та впровадження стимулюючого регулювання для теплопостачальних підприємств // Електронне видання «Державне управління: удосконалення та розвиток», № 6, 2018 р. // URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/103.pdf.
7. Чи потрібна конкуренція в централізованому теплопостачанні України? / Георгій Гелетуа / INVESTGAZETA, 03.10.2018. // URL: <https://investgazeta.ua/blogs/chi-potribna-konkurenciya-v-tsentralizovanomu-teplopostachanni-ukrajini>.
8. Шляхи вирішення проблем, що існують в централізованому теплопостачанні // О. Домбровський, С. Савчук, Д. Корсакайте, Г. Гелетуа / Україна комунальна, 26.07.2018 р. // URL: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/shljahi-virshennja-problem-shho-snujut-v-centralizovanomu-teplopostachann-53585>.
9. Як зберегти і розвивати централізоване теплопостачання в Україні // О. Домбровський, С. Савчук, Д. Корсакайте, Г. Гелетуа / Україна комунальна, 25.07.2018 р. // URL: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/jak-zberegiti-rozvivati-centralizovane-teplopostachannja-v-ukrajini-53570>.